

Bon-BOM

2019. október

| A Bolyai Önképző Műhely lapja |

9. évfolyam, 1. szám

Októberi jeles napok
6. oldal

Képek
2. oldal

Programajánló
10. oldal

Fake news
4. oldal

Versek
11. oldal

A ceglédfürdői befogadó tábor képekben

Impresszum

Szerkeszti: Herbst Rebeka

Munkatársak: Szerémi Kristóf, Telbisz Csanád, Tiborcz Dániel

Korrektor: Barta Eszter, Kovács T. Klaudia, Szakács Borbála

Tördelő: Herbst Rebeka

A borító a www.unsplash.com webhelyről származik.

Szerkesztőség: 1148 Budapest, Örs vezér tér 11. fszt. 1.

E-mail: bom@e-nyelv.hu

Honlap (korábbi számokkal): www.bolyaimuhely.hu

Alapítva 2011-ben.

A Bon-BOM című lapot a Médiahatóság 2012 októberében
nyilvántartásba vette.

Megjelenik 2019-ben a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

Rövid frigyünk a fake news-zal

Szeptember közepén volt a Bolyai Műhelyünk évkezdő hétvégéje Cegléden, ahol az egyik előadás érintette a fake news jelenségét. A tábor végén, vasárnap, Talmácsi Alexával támadt egy ötletünk, miszerint csinálunk egy kísérletet. A célja az volt, hogy megvizsgáljuk, vajon mennyire dőlnek be az emberek egy fake news-nak. A kísérlet a következőképpen zajlott: csináltunk egy képet, melyen éppen imitálom, hogy megkérem Alexa kezét. Megosztottuk Facebookon és megbeszéltük, hogy este csinálunk egy videót, amin értékeljük a tapasztalatainkat.

Biztosan sokan láttátok a videót, de ha mégsem, akkor leírom, hogy a kísérlet nagyon hatásos volt, megannyi lájk és gratuláció érkezett, akár kommentben, akár üzenetben, a poszt önálló életre kelt, és még az említett videó feltöltése után is (!) kaptam gratulációkat. Nagyon sokakat sikerült teljesen

átverni a képpel, másokat pedig minimum összezavarni.

A videóval az volt a célunk, hogy szemléltessük mindenkinek, hogy bár sokat beszélünk a fake news jelenségről, és (merem remélni) igyekszünk válogatni a fogyasztott médiatermékekből, azért nem kivédhető, sőt, ha a többség hihetőnek találja, mi is nagyobb eséllyel hisszük el az álhírt (ami ebben az esetben is beigazolódott). A jelenség mechanikáját próbáltuk bemutatni egy ártatlan szituáció megjelenítésével, ami akár hihető is lehet, ugyanakkor, ha valaki egy picit is ismeri az életünket, akkor tudja, hogy nem kis mértékű kapkodás kellene egy ilyen esemény létrejöttéhez.

Most ebben az írásban hadd osszam meg az ezzel kapcsolatos gondolataimat! A technológiai fejlődés óriási dolog az ember életében, hiszen kényelmesebbé teszi a mindennapjain-

kat. Ráadásul a huszadik században soha nem látott módon felgyorsult ez a fejlődés. A század elején megtanultunk repülni, autóval közlekedni, és mára eljutottunk odáig, hogy internetet, okostelefont használunk, és másodperceken belül le tudunk informálni a Facebookon bárkit, akit akarunk. Ijesztő, nemde?

Azt gondolom, hogy a legtöbb dogma, amit létrehozunk (az olyan kivétellektől eltekintve, mint például a fegyver), önmagában nem jó vagy rossz. Olyan, ahogyan használjuk. Például egy kalapács segítségével házat is lehet építeni, de embert is lehet ölni. Nem a létrehozott dolgoknak van felelősségük, hanem az embernek, aki használja őket. De teológusként azt gondolom és vallom, hogy az ember eredendően bűnös állapotban él, és általában annak megfelelően használja a dolgokat. Elég, ha arra gondolunk, hogy az ipari forradalom hozta el az egyik legnagyobb fejlődést, de a legnagyobb nyomort is az alulfizetett gyermekmunka képében (amely ma is virágzó módszer, például a Távol-Keleten...).

Az internet és a közösségi média is olyan lehetőségként indult az emberiség életében, amivel kinyílt a világ, és az információ, a tudás és a határokon átvívelő kommunikáció bárki számára egy kattintásnyi közelségbe került. Viszont, ahogy megannyiszor a történelemben, úgy most sem tudott az ember a felelősségével helyesen bánni. Ha a kommentszekciókra gondolok,

akkor leginkább egy toalett képe jut az eszembe. Természetesen a gazdaság és a politika is használja az információ gyors áramlásának lehetőségét, és mivel az ingerküszöbünk az egekben van, egy cikk címével is hatalmas vitákat lehet generálni, vagy óriási hazugságokat lehet elhíttetni emberek tömegeivel, hiszen magukat a cikkeket már végig sem olvassuk.

A kereszténységre mindig a társadalom lelkiismereteként tekintettem. Ez hol megvalósul, hol nem. Viszont azt ki kell mondani, élve az egyház prófétai küldetésével, hogy másokat tudatosan megvezetni bűn; rá kell mutatni, hol van a vezetők, a társadalom vagy éppen az egyes ember felelőssége. És ez minden emberrel, legyen az hívő, vagy nem hívő, közös feladatunk!

A technológia már-már önálló életre kelt. Pedig a teremtés rendje az, hogy az ember használja a dolgokat, és ne azok irányítsák az embert. A huszadik századi evangélikus filozófus és esztéta, Hamvas Béla írt egy nagyon fontos esszét az Antikrisztusról, amelyet az önálló életre kelt „Személytelennel” azonosított. Jelen esetben nem tudok nem párhuzamot vonni a két jelenség között, így a végén inkább csak leírom az esszé címét, hogy megkeressétek (az interneten!) és olvassátok el, mert elgondolkodtató: *Silentium*, egyből az első rész.

Tiborc Dániel

Októberi jeles napok

Mindannyiunknak van valamilyen emléke az iskolai műsorokról, megemlékezésekről a különféle nemzeti ünnepekről, jeles napok alkalmával. Nagyon sokféleképpen lehet ezekhez hozzáállni, a tanárok vérmérsékletétől is függően. Talán a legfontosabb sikkad el közben: nem értik a tanulók, hogy voltaképpen mire is emlékeznek, így később se tartják fontosnak felnőttként megállni egy pillanatra. A következő néhány alkalommal egy-egy ünnepet vagy jeles napot mutatnék be. Az első ilyen az október 6-i, aradi vértanúkról való megemlékezés.

Október hatodika kapcsán gyorsan egy kis kitérőt kell tennünk, és tisztázni egy-két fogalmat az 1848–49-es események kapcsán. A forradalomnak csak a március 15-i pesti eseményeket tartjuk, a későbbiekben polgári átalakulás ment végbe az áprilisi törvények elfogadásával. A szabadságharc szeptemberben kezdődött, amikor Jelasics horvát bán az osztrákok támogatására támadást intézett. Ennek a végét jelentette a világosi fegyverletétel 1849. augusztus 13-án. A következő időszak a bosszú jegyében telt, melynek vezetője a kegyetlenkedéséről híres Julis Haynau tábornok volt.

Az udvar célja a birodalom népeinek elrettentése volt, hogy kedvüket szegje a lázadástól, gátat szabjon el-

szakadási törekvéseiknek. Az esemény ezzel kapcsolatban több szimbolikát is hordoz magában. Az első az időpont kiválasztása. Nem volt véletlenszerű: az egy éve történt második bécsi forradalom megszüntetése volt a cél. A tizenhárom kivégzett magas rangú katonai vezető közül kilencet felakasztottak, ami akkor már csak a köztörvényes bűnözőknek járt. Az utolsó az akasztottak közül gróf Vécsey Károly volt. Haynaut személyes bosszúja vezényelte, végig kellett néznie társai halálát.

Ezen a napon azonban nem csak az Aradon kivégzett tizenháromra emlékezünk, hanem az első magyar miniszterelnökre, gróf Batthyány Lajosra is, akit Pesten az előző este nyaki sérülése miatt puskagolyó általi halálra ítélték. És nem csak rájuk, hanem minden, a szabadságért vérét ontó ismertebb vagy ismeretlen áldozatra is emlékezünk.

A megtorlás időszakának egyik pikantériáját adja, hogy Haynau tábornokot Pest-Buda díszpolgárává avatták, melytől csak 1948-ban fosztották meg. A másik, hogy Haynau rémhíre Európa-szerte ismert volt, Londonban sörgyári munkások megkergették.

A kivégzettekről való megemlékezés már 1867 után megjelent, az első világháború után tovább nőtt a jelentősége. A kommunista időszakban sem tiltották be, ugyan nem volt állami ünnep, de az

iskolákban és az újságokban megemlékeztek róla. 2001-től nemzeti gyásznapként tartjuk számon.

A szabadságharc elveszett ugyan, de nem harcoltak hiába, az előtte lévő időszakban elindított társadalmi-gazdasági átalakulásnak már nem lehetett gátat szabni. Magyarország végleg a kapitalizálódás útjára lépett, és később a harcok remek tárgyalási alapot biztosítottak az udvarral való kiegyezéshez.

Szerémi Kristóf

Felhasznált források

GERGELY ANDRÁS szerk., *Magyarország története a 19. században*. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 275–276. p.

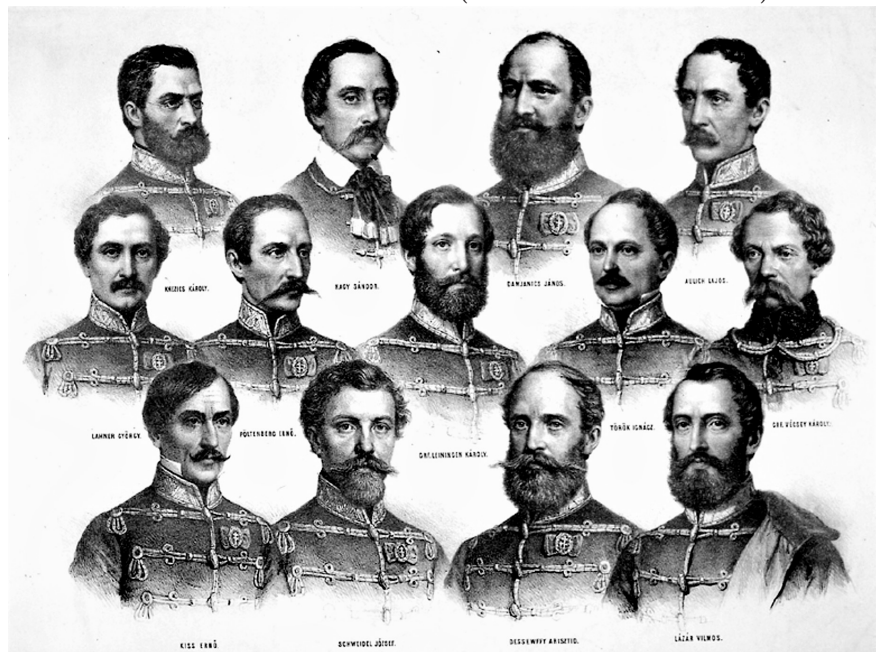
origo.hu/tudomany/20121005-aradi-ver-tanuk-oroszok-es-osztrakok-kozott-inter-ju-csorba-laszloval.html

24.hu/tudomany/2017/10/06/odalepett-damjanich-hullajahoz-es-megcsokolta-a-kezet/

oktober6.kormany.hu

Magyarország Története 29. rész – *Megtorlás és Ellenállás*, [youtube.com](https://www.youtube.com/watch?v=...)

(utolsó letöltés: 2019. 09. 29.)

Az aradi vértanúk Barabás Miklós litográfiáján (1850)

Október 23-a forradalma és szabadságharca

Október 23-a 1991 óta nemzeti ünnep, egy olyan eseményé, melytől a 20. században utoljára engedte a magyarságot egységesen fellépni, bár a célok nem voltak világosak. Mint minden a történelemben, ez is hosszabb folyamat eredménye. Hozzájárult Ausztria függetlenné válása 1955-ben, Rajk László újratemetése, a lengyel munkások megmozdulása.

A hazai egyetemista ifjúság szimpatizáns megmozdulásokat indított, megalakította a saját szervezeteit, előbb Szegeden, majd több nagyvárosban és a fővárosban is. Követeléseket fogalmaztak meg a rendszerrel szemben.

Az események egyik fontos helyszíne a főváros volt, a Március 15-e téren a Petőfi- és a Bem-szobornál indult el a változás, tenni akarás. Főleg fiatal értelmiségiekből állt a tüntetők hada,

mely kétszázezerre duzzadt. Bízta a tömeg, a nép erejében. Estefelé szétváltak útjaik és onnantól irányíthatatlanná váltak az események. A tüntetők egy része a Sztálin-szobor ledöntésére vállalkozott a Városligetnél, mások a Parlament előtt Nagy Imrét követelték a kormány élére, egy harmadik csoportosulás a Magyar Rádióban szerette, pontosabban akarta beolvastatni a követeléseket. Ezek aztán végképp fellobbantották az akkora már pislákoló tüzet.

Nagyon sokrétű volt a megmozdulók társasága: voltak, akik csak belső reformot akartak (reformellenzék), és voltak, akik drasztikus, gyors változást szerettek volna, és egészen biztos vagyok abban, hogy sokan hősök szerettek volna lenni. A rendszer nem adta magát, fegyvert vezényelt az emberek ellen. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy ke-

gyetlen vérontásokra került sor, mindkét fél részéről. Budapest mellett a többi nagy- és kisváros és a vidék is megmozdult, hangot adva az általános elégedetlenségnek. Változást akartak.

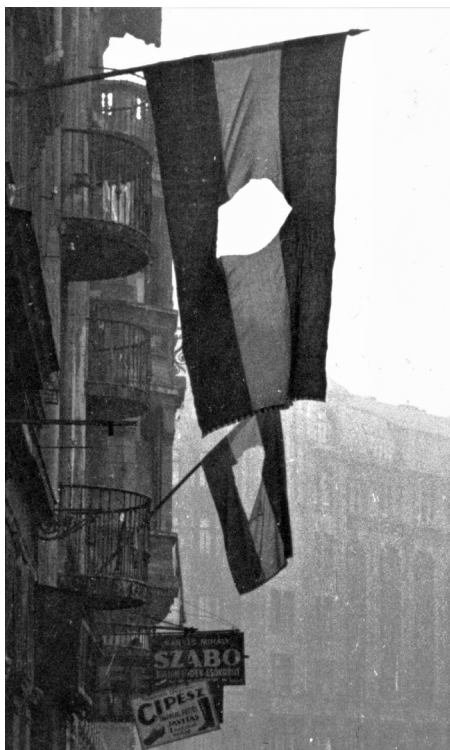
Az ellenállást azonban megtörte a túlerő, és következett a kegyetlen megtorlás, majd a konszolidáció időszak. Az esemény elég nagy nemzetközi visszhangot is kapott: az ENSZ-ben tárgyalták ugyan a magyar ügyet, de végül a szuezi válság miatt háttérbe szorították.

Menekültek áradat hagyta el az országot. Elvis Presley külön gyűjtésre szólította fel az amerikai társadalmat az oda érkezők megsegítésére.

A Kádár-rendszer tabuja volt, alapahhoz, hogy mit nem akar a rendszer. Azóta is nehézséget okoz a megítélése az események kuszasága miatt, illetve, hogy még élnek a résztvevői, akik szubjektumukkal erősen hatnak az események értelmezésére.

Minden ünnep vagy gyász magában hordozza a tanulságot a jövőre nézve. Az októberi megemlékezéseké talán ez: maradjunk hűek elveinkhez, elképzeléseinkhez, álljunk ki értük. Hogy meg is kell halni miattuk? Azt mindenkinek magának kell eldöntenie, értékelnie.

Szerémi Kristóf

Felhasznált források

ORBÁN ÉVA, *Amit '56-ról mindenkinek tudnia kell*, Technika Alapítvány, Budapest, 2006.

ROMSICS IGNÁC szerk, *Magyarország története a XX. században*, Osiris Kiadó, Budapest, 2010.

<https://oktober23.kormany.hu/> (utolsó leltetés: 2019. 10. 01.)

Hajnali séta az őszi erdőben

Hajlamosak vagyunk megfélekedezni arról a számtalan lehetőségről, amit a természet nyújt. A felmerülő kósza gondolatok – azzal kapcsolatban, hogy milyen jó lenne időnként egy kis időt a városon kívül, a természetben tölteni – könnyen elillannak, mondván, úgysem érünk rá. Ezért arra gondoltam, hogy a Bon-BOM keretein belül felvetnék konkrét ötleteket. Remélem, ez ösztönöz majd titeket arra, hogy ne csak gondolatban járjuk a tájat.

A *Programajánló* valójában igen sok mindent felölelhetne, itt azonban kizárólag természettel kapcsolatos felvetéseket fogok megírni (az egyéb programokról szerintem elég jól értesülhetünk máshol is). Alább már olvasható is az első ilyen ötletem:

A hétköznapi forgatagában a csend sokszor kimarad az életünkből: erre akkor jön rá igazán az ember, amikor éjszaka túrázik. „Sokszor érzem

egy-egy kirándulás közben, hogy közel vagyok a természethez, de a mosztani túráim során ezt nagyon intenzíven tapasztalhattam: az éjjeli csendben, amit csak az elfutó állatok nesze és a szarvasok bőgése tört meg időről időre, úgy éreztem, mintha én is az erdő része lennék. Pótolhatatlan élmény volt” – mondta nekem múlt héten Madas Bálint (ifjú BOM-os) egyik beszélgetésünk alkalmával, miután egy egész éjszakán át a Börzsönyben túrázott.

Míg be nem köszönt az őszi igazán szürke időszaka, használjuk ki a lehetőséget egy hajnali sétára. A Pilisben, de még akár a Budakeszi Vadasparkban is hallhatjuk a szarvasokat, tehát nem kell messzire mennünk. Két fontos tipp: a hajnal nem nyolckor, hanem négykor kezdődik, illetve éjszaka nagyon hideg van!

Telbisz Csanád

Simon Márton: A rókák esküvője

Amikor állsz a buszon vagy villamoson, és megérezed,
hogy az ablakokon csak verejték, a Nap megállt, hogy körülöttes mindenki
rég halott, és többé nem szabadulsz innen, az a rókák esküvője;

Amikor tövig vagy valakiben és a füledbe folyik a nyála,
amikor a tapéta virágai elkezdik felzabálni egymást, amikor nagyon
kedvesen, belülről rágnak szét, az a rókák esküvője;

Amikor részegen egy liftben alszol, az évgyűrűket mintázó,
koszos falat simogatva, mert hiába nyomod a vészjelző gombot,
nincs válasz, pedig valójában be sem ragadtál, az a rókák esküvője;

Amikor vágasz egy darabot a combodból és egy tányéron
odateszed elé, ahogy csámcsog, ahogy az állán a vér,
ahogy a pólóján átütnek a mellbimbói, az a rókák esküvője;

Amikor azt a furcsa gyerekdalt dúdolod fogmosás közben,
amiben egy róka úgy siratja a kedvesét, hogy ajtó voltál,
megettelek, most nincs hová mennem; na, az az;

Amikor egy fekete, benzinszagú erdőről kéne beszélned,
de csak állsz és nevetséges vagy, hazug és kicsi,
az, pontosan;

Amikor arra ébredsz, hogy sok hektárnyi napraforgó ég a sínek mentén,
az álló vonat, a fülke enyhe hűgyszaga, a neon apátiája,
a pupilláid csöndje, a szád földíze, igen, ennyi;

A köd szétúszó fényfoltjai egy napkelte előtti ligetben.
Egy remegő kézben remegő tűz. Egy ég zúgása. Egy arc ellentéte.
Egy nyelv, amiben az ajándék és a büntetés ugyanaz a szó.

Térey János: Gyöngédség-projektum

Hóátfúvás az életemen,
Fogat ügetése a száműzetésbe.
Folytonos vihar, összekuszál.
Te vagy a, te vagy a természetes torlasz,
Hóátfúvás az életemen.

Estére beállt a pocsolyák jege.
Kívülről láttam magamat csupaszon a téiben,
Csupaszon, mégis trecento-arany alapon,
Magyalgallyak piros bogyóival övezve.
Estére beállt a pocsolyák jege.

Be fogok dőlni az ember általi szépségnek,
Faragott és festett, nagy-nagy túlzásoknak.
Túlvilágított, katolikus mennyország,
Túl sok arkangyali karddal, szeráffal és kerub-
bal:
Be fogok dőlni az ember általi szépségnek.

Simogatásokkal stigmatizálva
A porcelán arcélek. Pátosz kell, berekesztő,
Hősi, sötét, beethoveni c-moll,
Távlat kell, fölkarcolni a jégpályát, s egymást
Simogatásokkal stigmatizálni.

Térey János, Moll, Libri, Budapest, 2013.

